

Використання вихователем музики у повсякденній життєдіяльності дітей

Сучасний музичний керівник і вихователь під час музичної діяльності орієнтуються на програмовий репертуар для дітей, але водночас активно намагаються його збагатити новітніми надбаннями з різних публікацій, з досвіду колег з телепередач, радіо тощо.

Як установити сприятливий для виховання дошкільника баланс між усталеним, програмовим, перевіреним часом і новим додатковим, нерідко тимчасовим дитячим репертуаром? Чи є такий варіант рішення, який може стати оптимальним для сьогодення?

Насамперед вважаємо, що програмовий репертуар варто збагачувати додатковим і розцінювати це загалом як позитив для музичного розвитку дітей. Досвід – педагогічний, експериментальний, науковий – підказує, що потужним резервом для встановлення бажаного балансу може стати **активне запровадження програмового репертуару** (переважно такого, що не обирається до свят і розваг) **вихователем і навіть помічником вихователя у повсякденну життєдіяльність дітей**. Зауважимо, не лише у процес занять із різних поза музичних видів діяльностей, а й протягом усього дня і щоденно.

Вихователеві варто започаткувати таку традицію в роботі з дітьми, починаючи з груп раннього віку. Наприклад, співати в побуті пісні, за допомогою яких повсякденні повторювані дії (миття рук, одягання, підготовка до прогулянки тощо) стануть для дітей привабливими ритуалами. Доречними тут стануть пісні: «Ведмедик іде на прогулянку» і «Ведмедик прийшов з прогулянки»; «Весело крокуємо», «Ми навчилися ходити»; «Всі малята люблять митись».

Загалом робота досвідчених педагогів із дітьми раннього віку переконливо доводять, що найвпливовіші засоби виховання й організації життєдіяльності малюків – емоційні, серед яких найпершими є музика, спілкування, рухи, гра, іграшка. Багато хто з вихователів пересвідчився в успішності, правомірності, доцільності використання засобів музичної діяльності в педагогічній повсякденній роботі, скористався орієнтовним плануванням із нещодавніх публікацій. Збагачуючи повсякдення дітей музикою, піснею, вихователь поступово стане помічати дивовижне враження від свого доречного співу, помітить «економію» часу на вправлянні дітей у певному режимному процесі, побачить як йому охоче підспівують малюки і вже самостійно беруться за самостійну справу, відчує теплоту спілкування з дітьми, підміть поновлення сил дітей і емоційного настрою в процесі забави, хороводу.

«Мистецький досвід» як частина музичного заняття

У демократичному досвіді виховання дошкільників і школярів у європейських країнах й Америці є поняття щоденної ранкової зустрічі – 20-25 активних хвилин спілкування. Зазвичай такі зустрічі складаються з чотирьох компонентів – *вітання* (сидячи в колі один проти одного, кожна дитина вдумливо і поважно вітається з друзями); *обін інформацією* (упродовж короткого часу кожний ділиться власним досвідом зі своїми товаришами, які з повагою слухають і ставлять свої запитання); *коротке групове заняття за навчальною темою*, кооперативне за суттю (енергійна групова вправа); *щоденні новини* (зазвичай готує педагог).

Так, під час обміну інформацією кожна дитина в колі стисло повідомляє про найважливішу вчорашню подію з особистого життя, якусь важливу думку.

Зважаючи, на те, що в наших дитячих закладах, на відміну багатьох країн світу, забезпечуються умови для залучення дітей до мистецької діяльності (спеціальний зал, педагог-музикант тощо), на мою думку є доцільна ідея ранкової зустрічі, оскільки розвиватимуться індивідуальний мистецький досвід дитини і спільне мистецьке життя дітей групи. Здійснити це можна у співпраці між вихователем і музичним керівником. Так, реальністю може стати аналог ранкової зустрічі у структурі музичного заняття, який можна назвати – **«Мистецький досвід»**. Сенс цієї частини заняття в тому, щоб діти змогли поділитися з іншими власним самостійним мистецьким досвідом, думками про мистецтво і збагатитися від друзів іншим досвідом.

Діти часто на музичному занятті хочуть розповісти про застосування досвіду музичних занять в особистому житті, та нажалі часу обмаль, тому педагоги своєчасно не дізнаються про збагачений мистецький досвід дитини. Щоб це виправити можна зробити так: зазвичай за будь-якою програмою з групою дітей проводиться два музичні заняття на тиждень. Доцільно перше з них розпочинати з форми взаємодії під назвою «Мистецький досвід» за такою структурою:

- вхід
- вітання
- інформація про мистецький досвід
- енергійна вправа

1. **Вхід дітей** до зали під активну музику для того, щоб утворити загальне коло, впорядкувати дихання, зорганізуватися (Тривалість фрагмента – 0,5-1 хв).

2. **Інтерактивне вітання** (тривалість фрагмента – 2-3 хв.). Наприклад, кожна дитина самостійно проспівує вітання до всіх: «Добрий день», або по колу передається хвиля вітань. Після цього діти сідають.

3. **Інформація про мистецький досвід дитини** – це стисла, часто емоційна інформація про власний мистецький досвід, набутий нещодавно (тривалість 5-6 хв). Дорослий і діти можуть поділитися будь-яким досвідом, новиною, подією, думкою, що стосується зустрічі з мистецтвом, застосуванням художніх навичок у нових умовах.

4. **Коротка групова й енергійна вправа** на основі раніше сформованої навички (тривалість – 1хв). Вправу варто спрямувати на виховання в дітях відчуття єдності, на виконання неконкурентних командних дій, на дружню взаємодію і підтримку в наступних музичних діях протягом заняття, тобто на благополучне входження у навчальний процес. Це може бути музично-рухова гра середньої активності, виконання образних рухів, кількох вправ типу ритмічної гімнастики або легкої пісні чи вправи.

Отже, в такий спосіб формується відчуття довіри одне до одного, відкритості, відвертості, безпеки.

Варіативність структури музичного заняття, розваги

Музичні заняття складаються із 3 частин: підготовча, основна, підсумкова.

Зазвичай, **підготовча частина** музичного заняття, як це зазначалося, спрямовується на психологічну, мотиваційну й музично-рухову підготовку дітей до засвоєння основного змісту. В **основній частині**: дітей ознайомлюють із новим матеріалом (слухання музики, виконання пісні), розвивають співочі навички, розучують музичний репертуар (пісні, танці, ігри), закріплюють раніше набуті музично-рухові та інструментальні навички, залучають до творчих завдань. У **підсумковій частині**: за бажанням дітей згадується улюблена хороводна чи музично-рухова гра; можливі релаксаційні вправи; узагальнюються результати діяльності дітей; прогнозуються задачі наступної зустрічі; виконується уклін-подяка. Така структура заняття за основу визначає загальний зміст.

Існує і інший варіант структури музичного заняття, який складається із 5 частин: експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка.

У першій частині – **експозиції** – педагог звертається до реальних життєвих обставин, у яких перебувають діти, помічає всі зміни в них, вітає іменинників, якщо такі є. діти помірною ходою в ритмі музики рухаються по залі у цей час упорядковується дихання, зосереджується увага, організовується м'язовий апарат, випрямляються спини дітей, встановлюється контакт із педагогом. Педагог апелює до досвіду попереднього заняття, ознайомлює в основних рисах зі змістом нинішнього. Цілком зрозуміло, що змістом експозиції може стати **«Мистецький досвід»** (вхід, вітання, інформація про мистецький досвід)

Друга частина заняття – зав’язка – найкоротша за тривалістю. У музичній діяльності – це не гострий конфлікт, а швидше, основна колізія, інтрига. Це основна ситуація, життєво значуща для дітей ідея заняття, навколо якої буде розвиватися дія. По-особливому загадковою може бути зав’язка в тематичному занятті: може щось важливе зникнути, наприклад чарівна паличка; хтось із казкових героїв не встиг на заняття, бо заблукав тощо. Отже, у дітей активізується інтерес до заняття, вони знають, до чого прагнути.

Розвиток дії – основна частина заняття. Розвиватимуться сюжетні дії, розв’язуватимуться основні завдання заняття – на розвиток голосу і слуху під час спеціальних вправ, на формування співочих і танцювальних навичок під час розучування пісні, нової забави чи гри, на закріплення пісенного, рухового досвіду через повторення хороводу, танцю, тощо.

Четверта частина заняття – **кульмінація** – доволі коротка за тривалістю. Її музичним змістом може бути музично-рухова гра з танцювальними або пісненими імпровізаціями дітей.

Остання частина заняття – **розв’язка** – теж коротка: логічне розв’язка усіх завдань заняття та змістової лінії спілкування педагога і дітей. Виконується вправа на розслаблення; педагог наголошує на успіхах дітей, можлива рефлексія – самоаналіз окремих дітей; прогноуються окремі задачі наступної зустрічі; виконується уклін-подяка, або наприкінці заняття всі плескають у долоні настільки інтенсивно, наскільки сподобалося заняття.

У кожній частині окремо і в усіх у сукупності ставляться і розв’язуються навчально-виховні, освітні, розвивальні завдання. Вважаю, заняття за такою структурою завжди буде мати зрозумілу дітям логіку, мотивацію, динаміку розвитку, точку найвищого самовираження дошкільнят і обумовлене завершення.

За такою самою логікою можна розробляти зміст музично-театралізованих розваг і свят. Більш упорядкованого вигляду конспекту заняття або сценарію розваги, свята надасть форма таблиці. У таблиці можна виокремити в одному стовпчику – драматургічний план, орієнтовні дії музичного керівника й вихователя, а в другому – передбачувані й орієнтовні дії дітей (репертуар, віршовані тексти, особливості взаємодії дітей і дорослих). Для початку потрібно зорієнтуватись на значенні сценарію, взяти в руки свій сценарій розваги і, побачивши його крізь призму драматургічної логіки, переробити задля покращення.

Під час доопрацювання сценаріїв на основі драматургії доцільними будуть різні зміни: уточнення тексту; підсилення зв’язку музичного матеріалу і дитячого

життя; привнесення реплік доповнення важливої деталі зав'язки; розробка кульмінації, наприклад, виховного спрямування; підсилення спілкування дітей з дорослим, взаємодії дітей та їхніх мам, акцентування на дитячій дієвості, допитливості.

Безумовно, структура сценарію із п'яти частин допомагає фахівцю зробити педагогічні матеріали кращими з погляду особистісного і, зокрема, музично-естетичного розвитку дитини, з позиції свята як яскравого видовища, з позиції динаміки наростання подій і логічного їх завершення.

Започатковуємо традиції святкування днів мистецтва

Уводити дітей у світ духовної діяльності людини, створювати умови для реалізації їхніх творчих здібностей, культивувати в дітей інтерес до надбань національної та світової культур – це завдання, поставлені в Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні.

Загалом із покоління в покоління як своє найцінніше надбання людство зберігає і примножує твори мистецтва. Чудові картини, скульптури, чарівна музика й танці, архітектурні шедеври і безсмертні книги не лише виховують мистецькі смаки, формують рівень культури нації, а й возвеличують душу, роблячи нас особистостями – культурними, освіченими, духовними. Тому так важливо привертати увагу людей до мистецтва, культурних цінностей як національних, так і світових. І починати це варто якомога раніше – з наймолодшого віку.

Кожне свято можна організувати так, що воно буде й розвивальним, і пізнавальним, і пам'ятним.

Перелік мистецьких свят, які визнані світовою спільнотою:

- 1. Свято музики** відзначається 1 жовтня. Як же долучити дошкільнят до такого дня, щоб духовно, емоційно, естетично збагатитися? Насамперед у дитячому садку від самого ранку має звучати хороша класична, народна, сучасна музика – як в інструментальному, так і в вокальному виконанні. Не варто забувати й про веселі музичні розваги. Саме свято можна влаштувати як мандрівку різними містами України, країнами Європи, різними континентами зі слуханням музики народів світу.
- 2. Свято образотворчості** відзначається у другу неділю жовтня. Святкового дня в дошкільному закладі педагоги можуть провести майстер-класи для малюків та їх батьків. А також влаштувати виставки дитячих робіт, можна зробити галерею малюнків на асфальті.
- 3. Свято поезії** відзначається 21 березня. Зрозуміла річ, протягом святкового дня є обов'язковим читання та слухання віршів українських поетів. Доречними будуть колективне віршування, конкурси на

римування слів, вигадування віршованих рядків на тему, запропоновану дітьми. Наприклад, запрошувати скласти адресні віршики – мамі, татові, вихователю, хлопчику, дівчинці.

- 4. Свято театру** 21 березня святкують міжнародний день Лялькового театру. 27 березня міжнародний день театру. До святкового дня можна підготувати музично-театралізовану виставу з участю дітей, можна театралізувати уривки казок, маленькі кумедні сценки, можна організувати сюжетні ігри.
- 5. Свято танцю відзначають** 29 квітня. Цього дня дитячий садок може перетворитися на суцільний танцювальний майданчик. Доречними будуть: імпровізаційні танці малят, оригінальна музично-рухова хвилинка, слухання танцювальної музики, проведення фестивалю українських хороводів і танців.

Отже, спробуємо зробити так, щоб мистецькі свята стали не лише відомими вашим дітям та їхнім батькам, а й улюбленими для них, щоб кожному запам'яталися його особистою участю в них, причетністю до цих особливих днів мистецтва.